

ЕКОЛОГІЯ

УДК 504.06

Мирослава Ляшенко

(Харків, Україна)

**АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ**

Розглянуто проблему впровадження екологічного менеджменту в Україні та дій держави стосовно його розвитку. Зроблено висновок про позитивний вплив екологічного управління на підприємствах на економіку країни. Для підвищення ефективності системи екологічного менеджменту необхідне постійне здійснення контролю, залучення додаткового фінансування та стимулювання соціальної обізнаності щодо цього питання.

Ключові слова: *екологічний менеджмент, ринкові відносини, сталий розвиток.*

The problem of introduction of ecological management in Ukraine and actions of the state concerning its development is considered. It was concluded that environmental management will have a positive impact on Ukraine's economy. In order to increase the efficiency of the environmental management system, it is necessary to constantly monitor, attract additional funding and stimulate social awareness on this issue.

Key words: *ecological management, market relations, sustainable development.*

Екологічний менеджмент – варіант класичного менеджменту, тобто форми управління об'єктом економіки в умовах ринкових відносин шляхом реалізації функцій планування, організації та контролінгу, проте з пристосуванням всіх виробничих функцій, чинників та інфраструктури виробництва до вимог екологічної безпеки (програма-мінімум в сфері вирішення екологічних проблем з урахуванням вимог національних і міжнародних нормативно-правових актів) [1].

Екологічний менеджмент активно впроваджується в багатьох країнах, зокрема в Україні.

Конкретна участь екологічного менеджменту в моделях ринкових трансформацій в Україні дотепер ще чітко не простежується. Отже, з огляду на те, що в даний час йде безперервний процес трансформації економіки України в екологічно безпечну економіку, пошук шляхів реформування в цьому напрямку невід'ємний від механізму реалізації системи екологічного менеджменту. Це положення закладено, зокрема, в «Основних напрямках державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки» [2]. Виходячи з них, реформування економічної системи і перехід до ринку повинні підвищити не тільки ефективність національної економіки, але й сприяти ліквідації субсидій на використання природних ресурсів, а також поліпшенню стану навколишнього середовища завдяки застосуванню різних інструментаріїв екологічного менеджменту й екоаудиту.

Для впровадження екологічного менеджменту повинна бути створена певна законодавча база.

Законодавчо-правова основа системи екоменеджменту в Україні визначається, формується і регламентується Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3], а також іншими законодавчо-правовими актами, які повинні закріпити пріоритет охорони природи і здоров'я нації над іншими видами діяльності, сформулювати принципи і встановити єдині правила і порядок ведення господарської діяльності, насамперед, за допомогою економічних методів управління. Це потребує адекватного введення відповідних змін і доповнень в законодавство, що пов'язане з використанням природних ресурсів (закони про державне підприємство, про власність, про конверсію та інше).

Крім законодавчо-правових важелів важливе значення в механізмі реалізації екополітики, в тому числі на регіональному рівні, займає нормативно-регламентуюча база.

Також, слід зазначити, що потрібно здійснювати контроль дотримання усіх законів.

Для впровадження екологічного менеджменту на українських підприємствах необхідно створити службу екологічного менеджменту із чітким визначенням її прав і обов'язків, організувати систему доступу співробітників служби до необхідної внутрішньої й зовнішньої інформації, інформувати зацікавлених в екологічній діяльності підприємства суб'єктів про плани впровадження на ньому екологічного менеджменту, розробити й затвердити програму екологізації виробництва підприємства, розробити механізм реалізації цієї програми, включаючи систему стимулювання працівників підприємства. Також необхідно вдосконалити екологічну складову соціальної відповідальності підприємств, а саме [4]:

- ефективно використовувати природні ресурси;
- створювати та використовувати відновлювану енергію та матеріали;
- мінімізувати викиди вуглекислого газу;
- аналізувати екологічні досягнення та здійснювати пошук нових екологічних рішень;
- аналізувати екологічні витрати та переваги;
- інформувати громадськість про екологічні наслідки своєї діяльності;
- надавати звіти про вплив на оточуюче середовище;
- запровадити корпоративну екологічну політику;
- здійснювати екологічний аудит;
- перевіряти відповідність діяльності підприємства нормативним екологічним нормам та екологічній політиці;
- оцінювати безпечність роботи для працівників підприємства та можливого негативного впливу на їх здоров'я;
- аналізувати вплив продукції на екологічну ситуацію на стадії її розробки, виробництва, реалізації, споживання, а також під час переробки відходів;

- застосовувати принципи «зеленого постачання»: сировина та матеріали повинні задовольняти внутрішні вимоги екологічних стандартів виробництва;
- мають видобуватися чи виготовлятися за природозберігаючими технологіями, для їх доставки повинні використовуватись найбільш екологічні транспортні схеми;
- застосовувати інноваційні технології переробки відходів, використовувати технології замкнутих циклів;
- забезпечити вихід бізнесу з мінімальних рамок самозабезпечення і внесок власних ресурсів у довгостроковий розвиток внутрішнього і зовнішнього середовища;
- реалізовувати заходи екологічної та соціальної спрямованості шляхом збереження добре оплачуваних робочих місць, виробництва якісних товарів і послуг, охорони природи, застосування у бізнес відносинах чесної ділової поведінки;
- враховувати суспільні очікування у відношенні не тільки продукції і підвищення прибутковості, але й участі у формуванні національної та регіональної економіки, для успішного впровадження екологічного менеджменту.

На даний момент в Україні вже є низка прикладів вдалого впровадження екологічного управління [5]:

1) Ecoinfo (еко-стартап, який дозволяє визначити стан повітря в Дніпропетровській області. Сайт Ecoinfo інформує про чистоту повітря, особливо небезпечні забруднювачі та екологічно чисті території);

2) Екологічна чиста платіжна карта (MasterCard і «Укргазбанк» випустили екологічно чисту платіжну карту, вироблену з качанів кукурудзи і цукрового очерету. У використанні вона не відрізняється від пластикових аналогів, а по закінченні терміну дії розкладається від трьох до п'яти років, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу. При її оформленні клієнт автоматично приєднується до озеленення столиці, отримуючи разом з картою сертифікат на висадку паркових дерев);

3) Precious plastic Ukraine («Дорогоцінний пластик» не просто переробляє пластикове сміття, а виготовляє з нього корисні в побуті предмети, паркові меблі та все, що потрібно для споживчих потреб);

4) Organic Graphic Design (студія, яка розробляє графічний дизайн для проектів на тему екології органічного виробництва. Її здобутки: розроблено Державний логотип України для маркування органічної продукції, дизайн для «Зеленої школи», Асоціації вегетаріанських шеф-кухарів Скандинавії, веганських магазинів «Вегетус»).

Підсумовуючи, слід зробити висновок, що нормативно-правова база системи екологічного менеджменту в Україні достатньо широка, охоплює всі рівні управління, проте не є деталізованою і чіткою, що дає змогу підприємствам уникати екологічної відповідальності. Доцільним буде використання більш жорстких норм контролю за виконанням обов'язків, а в деяких випадках створення нових податків на викиди забруднюючих речовин в навколишнє середовище та інші види антропогенних дій, на використання природних ресурсів та споживання матеріальних ресурсів, що стимулюватиме прискорення технічного прогресу, зниження забруднення навколишнього середовища та споживання природних ресурсів. Крім того, недостатнє фінансування даної системи в Україні значно обмежує розвиток регіонів, саме тому доцільно впроваджувати заходи для залучення «зелених» інвестицій та сприяти зростанню екологічної свідомості не лише у суспільства, а й на підприємствах. Реалізація екоменеджменту дозволить країні сприяти соціально-економічному розвитку регіонів, покращенню здоров'я та життя населення, а також дасть можливість підприємствам розробляти та запроваджувати нові інновації у сфері екоменеджменту.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Галушкіна Т.П., Грановська Л.М. Екологічний менеджмент та аудит. Херсон, 2012. 421 с.

2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2019, № 16, ст.70.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1991, № 41, ст.546.

4. Берзіна С.В., Берзін В.М., Ярьковська І.І. та ін. Системи екологічного управління: сучасні тенденції та міжнародні стандарти. Київ, 2017. 134 с.

5. Екологічний менеджмент як основа стійкого розвитку регіону. 2017. URL: <http://odeku.edu.ua/wp-content/uploads/Kolaboratsionizm.pdf>.

Науковий керівник – кандидат технічних наук, доцент Є. О. Михайлова